

Tihana Ivanković, Sanja Antolović Kurtović

ULOGA NASTAVNIKA U RADU I MOTIVACIJI UČENIKA U OSNOVNOJ GLAZBENOJ ŠKOLI

Sažetak

Broj upisanih učenika u osnovnu glazbenu školu i dalje je značajan, no sve manje učenika ustraje u završetku osnovnog glazbenog školovanja. Sve se manje njih odlučuje za težak kontinuirani rad. Razlog tome možemo potražiti u modernim tehnologijama i atraktivnijim sadržajima u društvu koji nerijetko otežavaju učenicima završetak osnovnog glazbenog obrazovanja koje je dobrovoljno. U današnje je vrijeme taj trend izražen više no ikad. Stoga su nužna propitkivanja i istraživanja kako motivirati učenike u osnovnoj glazbenoj školi te ostvariti s njima zadovoljavajući uspjeh. Ovo je istraživanje za cilj imalo ispitati neke čimbenike motivacije učenika osnovnih glazbenih škola, one koji utječu na započinjanje i ustrajanje u glazbenom školovanju uz sve izazove koje ono nosi. U istraživanju su sudjelovali učenici (N = 154) dviju glazbenih škola: Glazbene škole koja djeluje pri Osnovnoj školi Matije Petra Katančića Valpovo i Glazbene škole Franje Kuhača Osijek (učenici svih razreda osnovne škole) koji su iskazivali svoje stavove o razlozima pohađanja glazbene škole, zadovoljstvu školom, ulozi roditelja i ulozi nastavnika u nastavnom procesu u glazbenoj školi.

Ključne riječi: motivacijski čimbenici, osnovna glazbena škola, razlozi pohađanja glazbene škole, uloga nastavnika, uloga roditelja

1. UVOD

Glazbene škole u Hrvatskoj dio su javnog i državnog sustava odgoja i obrazovanja. Za razliku od glazbenog obrazovanja u mnogim europskim zemljama, hrvatski je sustav dobro organiziran i možemo biti ponosni i zahvalni na svim mogućnostima koje takav sustav pruža našim učenicima. Nastavnici su u stalnoj prilici da sustav čuvaju i unaprjeđuju svojim djelovanjem, konstantnim unapređenjem nastavnog procesa, a posebice u neposrednom radu i odnosu prema učenicima.

Učenici glazbenu školu upisuju i pohađaju dobrovoljno te je za njih to velika izvannastavna obveza. U prva tri razreda osnovne glazbene škole oni imaju tjedno četiri sata više, a od 4. razreda čak šest sati nastave više od svojih vršnjaka koji ne pohađaju glazbenu školu. Dodamo li tome neophodne sate vježbanja instrumenta, što je na tjednoj osnovi još dodatnih od tri do sedam sati, možemo prepoznati veliku opterećenost i angažman učenika u osnovnoj glazbenoj školi (od sedam do trinaest sati tjedno više od vršnjaka). Isto tako moderne tehnologije i atraktivniji sadržaji nekih drugih izvannastavnih aktivnosti, koje ne zahtijevaju tako velik i predan rad, nerijetko otežavaju učenicima završetak osnovnog glazbenog obrazovanja i ustrajnost u teškom radu i još težem postizanju uspjeha. Danas je taj trend izraženiji no ikad prije.

Uzimajući u obzir rezultate istraživanja i radova (npr. Škojo i Sabljar, 2020; Popović i Maras, 2018; Škojo i Sabljar, 2016; Rojko, 2012) te uvažavajući i stalno propitujući mišljenja i stavove učenika, možemo pridonijeti modernizaciji nastavnog procesa i

oblikovanju kurikuluma koji je u potpunosti usmjeren na suvremene učenike, njihove potrebe i interese.

1.1. Motivacija

U pokušaju razumijevanja ponašanja učenika i njihova uspjeha nužno je istraživanje motivacije. Motivacija je stanje u kojem smo iznutra pobuđeni nekim potrebama, porivima, željama ili motivima na određeno ponašanje usmjereno prema postizanju nekog cilja (Petz, 1992).

Razlikujemo dvije vrste motivacije:

Intrinzičnu motivaciju (unutarnju) – sve ono što nas iznutra navodi na aktivnost i određuje njezin smjer, intenzitet i trajanje. Neovisna je o mogućim materijalnim i socijalnim dobitcima (učenje motivirano znatiželjom, interesom za sadržaj učenja). Nastavlja se i izvan konteksta učionice. Kod učenika prevladava motivacija usmjerena na zadatak.

Unutarnji motivi ili motivatori mogu biti neki prošli uspjeh, osjećaj mogućnosti sudjelovanja na natjecanju, audiciji i sl. (poticajni ciljevi), zanimljiv program koji učenik svira, jasne povratne informacije od nastavnika, mašta u sviranju koju postupno razvija nastavnik i sl. (Zlatar, 2015).

Ekstrinzičnu motivaciju (vanjsku) – sve ono što izvana navodi na aktivnost i određuje njezin smjer, intenzitet i trajanje. Ovisi o mogućim materijalnim i socijalnim dobitcima (učenje koje za cilj ima stjecanje neke kompetencije nužne za postizanje ciljeva kojima se zadovoljavaju ekonomski i društveni motivi). Manje je vjerojatno da će se aktivnosti nastaviti izvan konteksta (izvan učionice).

Vanjski motivi ili aktivatori mogu biti nagrade, diplome, medalje, pohvale, pokloni, prisile, kazne, nastupi i sl.

Motiviranje učenika za nastavu obuhvaća sve što (izvana ili iznutra) potiče na učenje, usmjerava ga, određuje mu intenzitet, trajanje i kvalitetu. McClelland (prema Zlatar, 2015) navodi kako motivacija postoji samo kod 10% učeničke populacije, a sve ostale treba dodatno motivirati. Kako bi se povećala motivacija učenika, treba povećavati motivaciju za postignućem. Motivacija za postignućem opća je tendencija stremljenja k uspjehu i tendencija biranja aktivnosti usmjerenih k cilju i uspjehu (Zlatar, 2015). Potreba za postignućem psihogena je potreba koja se manifestira u želji da se svladaju prepreke i dostigne nešto što se cijeni, da se natječe s drugima i da ih se nadmaši, da se poveća samopoštovanje uspješnim korištenjem vlastitih sposobnosti, kao i time da se ulaže dugotrajni napor u ostvarenju nečega što je teško ostvariti (Fulgosi, 1990).

2. EMPIRIJSKI DIO

2.1. Uvod u problem

U instrumentalnoj je pedagogiji iznimno važno poticati i pratiti istraživanja svih tema koje metodika sviranja obuhvaća, uključujući sve znanstvene discipline koje se prepliću s metodikom.

Ispitivanje čimbenika motivacije ima praktičnu važnost u školskoj situaciji. Predviđanje uspješnosti u školi i općenito u bavljenju glazbom samo na osnovi talenta ili predispozicije za glazbu nedovoljno je pouzdano. Točnost prognoze znatno se povećava uzmu li se u obzir i osobine ličnosti te posebice motivacija. Identificiranje čimbenika motivacije pruža mnoštvo informacija o učenicima, daje odgovor na brojna pitanja i osnovu za daljnji rad.

Dječje iskustvo temelji se na neposrednim i opipljivim ciljevima, a uz pomoć nastavnika treba upoznati unutarnju motivaciju. Što je učenik mlađi, to je podložniji vanjskoj motivaciji. Zato će nastavnik često polaziti od vanjskih motiva pa raditi na njihovoj „interiorizaciji“ (Zlatar, 2015).

U pokušavanju shvaćanja motivacije u najranijoj dobi učenja sviranja instrumenta vrlo važnu ulogu zasigurno imaju razmišljanja i odgovori samih učenika. Često samo subjektivni, oni svejedno ukazuju na potreban smjer kreativnog razmišljanja nastavnika i sustava u cjelini.

2.2. Cilj istraživanja i hipoteze

Cilj je ovog istraživanja ispitati neke čimbenike motivacije učenika osnovnih glazbenih škola, one koji utječu na započinjanje i ustrajanje u glazbenom školovanju uz sve izazove koje ono nosi, te istražiti koliku ulogu u završavanju glazbene škole imaju roditelji učenika i njihovi nastavnici.

Istraživačka pitanja ovog istraživanja jesu sljedeća:

1. Zašto učenici pohađaju glazbenu školu?
2. Kakav je utjecaj roditelja na ostanak djece u glazbenoj školi i završetak osnovnog glazbenog obrazovanja?
3. Koja su ponašanja nastavnika i koji postupci odlučujući za bolji uspjeh učenika?

2.3. Ispitanici

U istraživanju su sudjelovali učenici svih razreda Glazbene škola koja djeluje pri Osnovnoj školi Matije Petra Katančića Valpovo i Glazbene škole Franje Kuhača u Osijeku. Uzorak je činilo $N = 154$ učenika od kojih je $N = 60$ ili 39% dječaka i $N = 94$ ili 61% djevojčica. U Tablici 1 prikazan je broj učenika koji su sudjelovali u istraživanju prema razredima.

Tablica 1: Podaci o broju ispitanika po razredima

Razred	Broj učenika
1.	34
2.	44
3.	39
4.	16
5.	10
6.	11

2.4. Upitnik i postupak

Za potrebe ovog istraživanja oblikovan je anketni upitnik s pitanjima zatvorenog tipa. Sastojao se od 22 tvrdnje grupirane u tematska područja: razlozi pohađanja glazbene škole, zadovoljstvo školom, uloga roditelja u školovanju učenika te uloga nastavnika. Pitanja su bila zatvorenog tipa, a učenici su se mogli odlučiti isključivo na jedan od ponuđenih odgovora. Istraživanje je učenicima proslijeđeno na nastavi teorijskih glazbenih predmeta, a provedeno je mrežno putem aplikacije *Google forms*. Iz prikupljenih je podataka analizirana svaka čestica, izračunate su frekvencije. Neki grafikon prikazuju odgovore podijeljene po dobi učenika jer je kod pojedinih pitanja uočena značajnija razlika u njihovim odgovorima.

Podaci koji su prikupljeni tijekom ispitivanja obrađeni su programima Microsoft Office Forms i Excel.

3. REZULTATI I RASPRAVA

Iz Tablice 1 vidljiva je struktura ispitanika prema razredu glazbene škole. Kako su u istraživanju sudjelovali svi učenici dvije škole, broj učenika koji je značajno veći u prva tri razreda ukazuje na tendenciju opadanja broja prelaskom u više razrede.

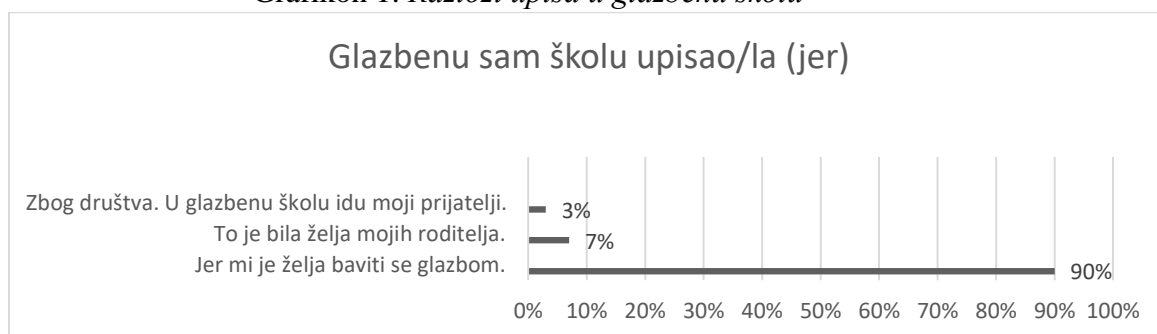
a) Razlozi pohađanja glazbene škole

Prva grupa pitanja sastojala se od pitanja koja su obuhvaćala razloge upisa u glazbenu školu, odabir instrumenta, tko ili što potiče učenika na ostanak u glazbenoj školi, planiranje završetka glazbene škole, razloge za moguće odustajanje od glazbene škole.

Razlozi upisa u glazbenu školu

Učenicima su bila ponuđena tri odgovora iz kojih je vidljivo (vidi Grafikon 1) da velika većina učenika (90%) upisuje glazbenu školu jer im je želja baviti se glazbom i to je najbolji mogući poticaj na samom početku školovanja.

Grafikon 1: *Razlozi upisa u glazbenu školu*

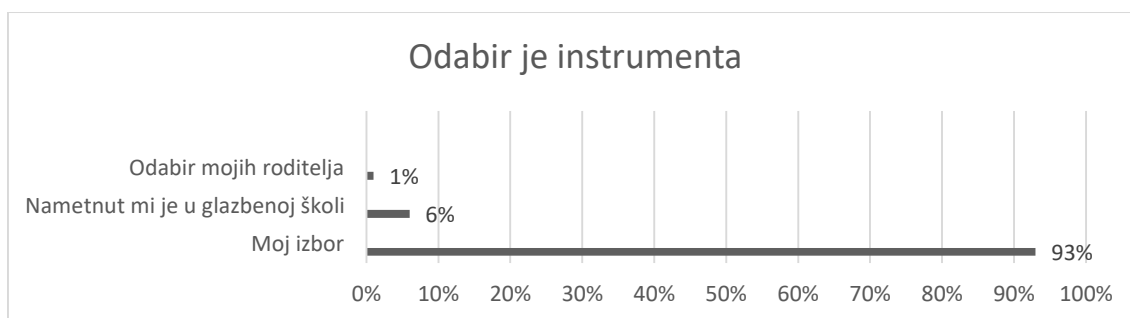
Samo nekolicina učenika upisuje glazbenu školu na inicijativu roditelja (7%). To ne mora nužno imati negativan predznak jer se često pokaže da i ta djeca s užitkom razvijaju svoju ljubav prema glazbi koje možda u toj dobi nisu toliko svjesni. Nastavnik je taj koji potiče i razvija njihovu svijest o ljepoti bavljenja glazbom. Nastavnik entuzijast itekako može pridonijeti zainteresiranosti i motiviranosti učenika. Možemo uzeti u obzir i situacije da upis glazbene škole zbog roditelja ipak izaziva otpor i, ako se ne uspostavi poticajan

odnos s nastavnikom, takva djeca mogu brzo odustati. Učenici koji školu upisuju zbog društva mogu upravo vođeni osjećajem pripadnosti i zajedništva vrlo uspješno utirati svoj put.

Odabir instrumenta

Učenici u glazbenu školu dolaze sa željom da nauče svirati određeni instrument. Anketa pokazuje da najveći broj njih (93%) svira upravo željeni instrument i to je izvrsna pretpostavka za najbolji mogući ishod učenja.

Grafikon 2: *Odabir instrumenta*

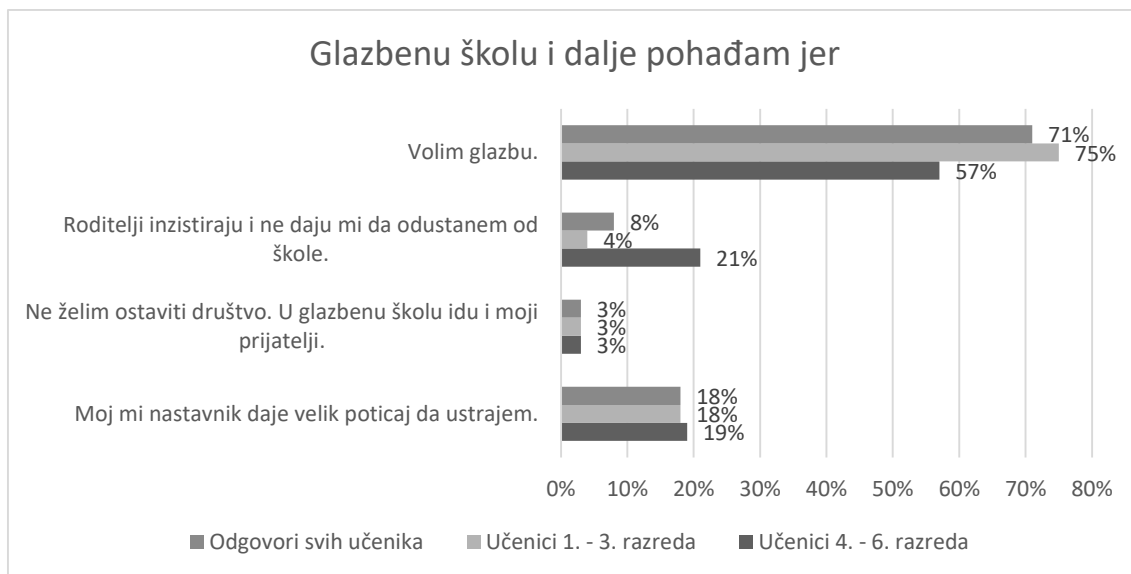

Ponekad se učenicima u školi mora, iz opravdanih razloga, preporučiti drugi instrument od željenog. Unatoč prvotnoj nesigurnosti u prihvatanju ponuđenog djeca ipak razvijaju privrženost prema instrumentu, on postaje dio njihove svakodnevice i s vremenom najbolji prijatelj. Djeca koja uče instrument prema izboru roditelja vjerojatno nisu ni sama u početku bila sigurna u svoj izbor. Podrška koju tada zasigurno imaju od roditelja pomoći će u svladavanju prepreka i rađanju pozitivnog stava prema instrumentu.

Tko ili što potiče učenika na ostanak u glazbenoj školi?

Najveći broj ispitanika (71%) potvrđuje da pohađaju glazbenu školu još uvijek jer vole glazbu. Tu je činjenicu nužno puno više osvijestiti i samim nastavnicima jer je upravo to jedini mogući pravi unutrašnji poticaj koji možemo imati kod djece tog uzrasta. Dobrim je holističkim pristupom itekako moguće s učenicima koji su još uvijek lišeni velikih ambicija i svjesnosti ozbiljnosti nekih budućih izbora razvijati i usmjeravati ljubav prema glazbi.

Grafikon 3: *Razlozi ostanka u glazbenoj školi*

Sljedeći iznimno važan podatak iz odgovora na ovo pitanje jest da velik broj učenika ustraje zbog iznimne podrške i motivacije svog nastavnika. To je nešto što stavlja veliku odgovornost na nastavnike da u procesu učenja redovito promišljaju o nastavnom procesu na svakom satu jer je svaki sat jedan korak na njihovu putu upornosti i učenja.

Jedan manji broj djece (4%) ostaje u glazbenoj školi jer im roditelji ne daju odustati. Ako se radi samo o tom razlogu, vrlo je izvjesno da dijete neće do kraja pronaći svoje mjesto u procesu glazbenog obrazovanja, štoviše, može rezultirati otporom prema radu i uspjesima. Ako je taj razlog ipak u kombinaciji s voljenim nastavnikom, velike su mogućnosti da i ta djeca ustraju pa čak na kraju i odaberu svoj glazbeni profesionalni put. Podrška je roditelja iznimno važna u pohađanju glazbene škole, ona čini neizostavni trokut uspjeha učenik – nastavnik – roditelj, ali nije dobro kada kod djeteta stvara pritisak i obavezu.

Samo nekolicina (3%) ostaje u školi zbog društva. To su najčešće druženja u skupnoj nastavi zbora ili orkestra koja je obvezna po Nastavnom planu i programu (MZOS i HDGPP, 2006). I tako dijete biva oplemenjeno glazbom, čak i ako ne pokazuje interes u učenju svog instrumenta. Ako njihovo školovanje jednog dana i prestane, takva djeca postaju ljudi koji gaje ljubav prema glazbi, u svim njezinim aspektima, i oni postaju publika glazbenih događaja, možda i nastavljaju muzicirati u nekim amaterskim ansamblima.

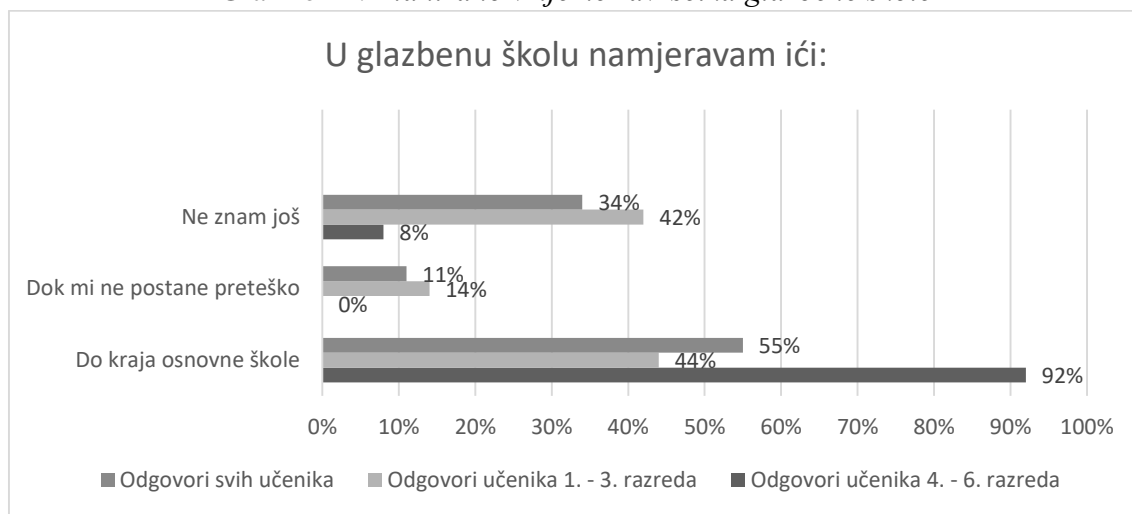
U ovom je pitanju napravljena analiza i prema školskoj dobi učenika te je uočeno da se kod starijih učenika povećava važnost uloge roditelja (21%). Učenici s godinama imaju sve više obveza i u osnovnoj i u glazbenoj školi zbog čega su skloniji manje vježbati, možda čak i odustati od glazbene škole. Zato je izuzetno važno imati i motivirane i podržavajuće roditelje koji će poticati djecu da ustraju i da ne odustaju. Ove rezultate podupiru i nalazi iz literature. Tako Popović i Maras (2018) u svojem istraživanju pronalaze da učenici redovitost u vježbanju mogu zahvaliti svojim roditeljima jer čak

65,6% roditelja izjavljuje da redovito potiču dijete na vježbanje te, još značajnije, samo 9,7% roditelja svojoj djeci prepušta samostalno organiziranje vježbanja.

Planirano vrijeme završetka osnovne glazbene škole

Velik broj djece (55%) namjerava završiti osnovnu glazbenu školu, što je vrlo poticajan podatak i važan stav koji moramo cijelo vrijeme njegovati. Kako je najveći broj ispitanika mlađe dobi, pretpostavka je da još nisu suočeni s velikom količinom rada koja im slijedi pa i to može biti uzrok takvih odgovora. Svakako je na nastavniku i roditeljima da održe ovu želju za ustrajanjem svojom motivacijom i podrškom u kriznim trenucima.

Grafikon 4: *Planirano vrijeme završetka glazbene škole*

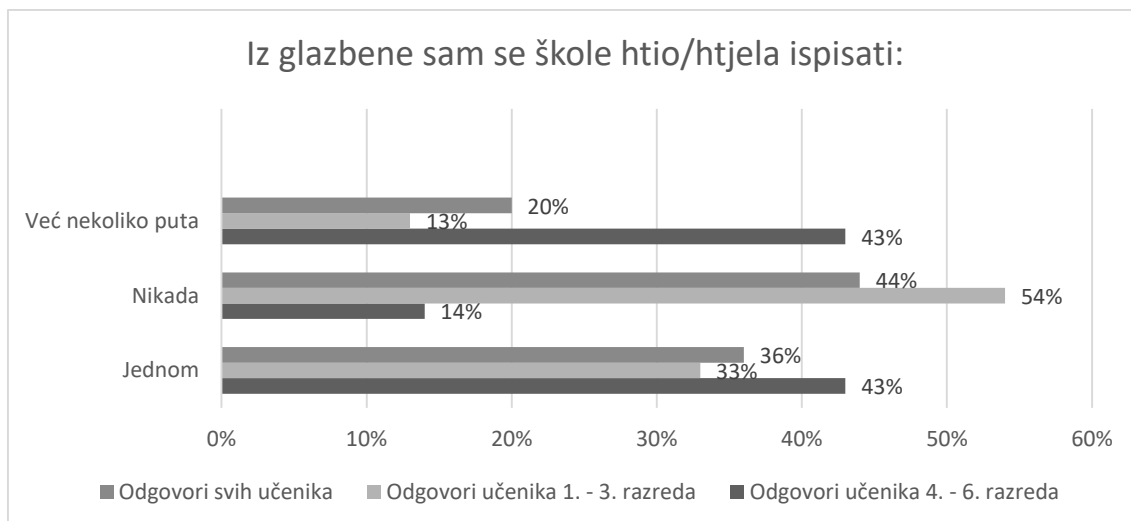
Velik broj djece nije još odlučilo želi li završiti glazbenu školu (34%), što je jako važan podatak jer su to djeca koju treba znati dodatno motivirati. Iz takvog odgovora već naslućujemo njihova promišljanja i o mogućem odustajanju. Neka djeca strahuju da bi im moglo postati preteško. Često se to događa pri upisu u 5. ili 7. razred osnovne škole kada zabrinuti ne vjeruju da će u svemu moći ostati odlični. Tada im je nužno pomoći u organizaciji vremena, prilagođavanju rasporeda, pa čak i nastavnog programa dok ne osjete da i to mogu.

Usporedba odgovora učenika u sveukupnom uzorku i starijih učenika pokazuje da su stariji učenici sigurniji da će završiti školu jer su ipak već završili određeni broj razreda, uložili su trud i žele završiti osnovno glazbeno obrazovanje.

Jesu li učenici već poželjeli odustati od glazbene škole i, ako jesu, iz kojeg razloga?

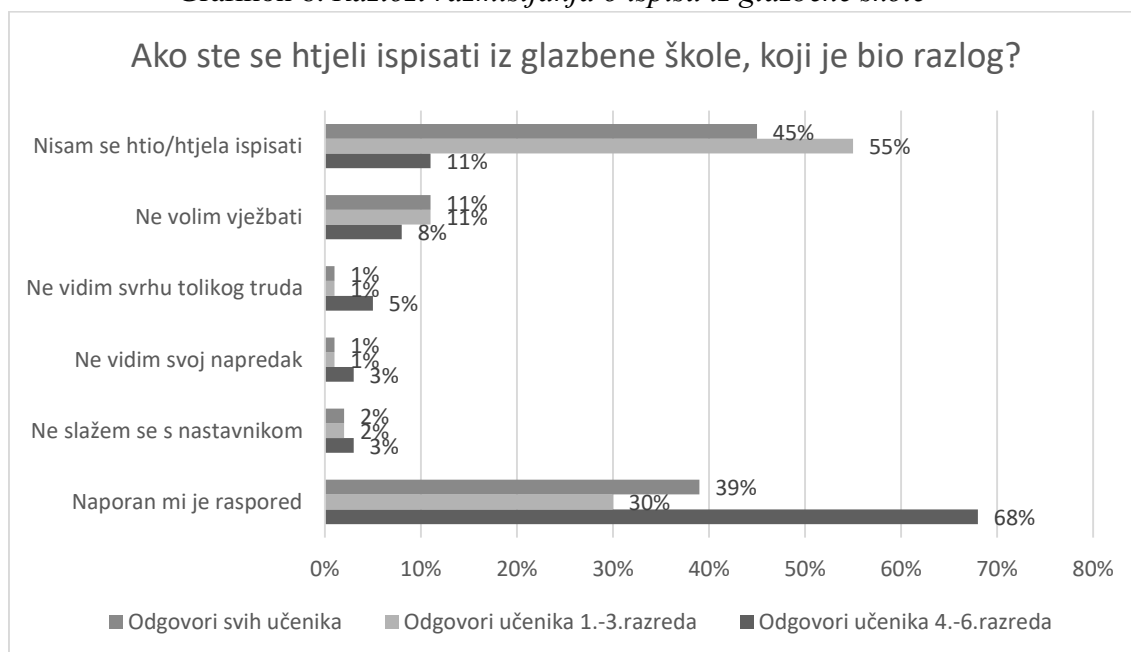
Učenici su upitani da iskažu svoje mišljenje o tome jesu li razmišljali o prestanku pohađanja glazbene škole. U Grafikonu 5 prikazani su rezultati o stavovima o ispisu iz glazbene škole, a u Grafikonu 6 najčešći razlozi ispisa.

Grafikon 5: *Stavovi o ispisu iz glazbene škole*

Najveći se broj učenika (44%) još nijednom nije poželio ispisati iz glazbene škole. Postotak je tako velik zasigurno i zbog puno većeg broja mlađih ispitanika u uzorku. U usporedbi je odgovora mlađih i starijih ispitanika vidljivo da su oni koji pohađaju više razrede o tome već razmišljali.

Grafikon 6: Razlozi razmišljanja o ispisu iz glazbene škole

Ako su se željeli ispisati, kao glavni razlog odustajanja učenici navode izvršavanje previše obveza predviđenih Nastavnim planom i programom. Oni su često premoreni, posebno u danima kada imaju nastavu u obje škole što ih, uz daleko više zadataka koje moraju obaviti, dovodi u situaciju kako osjećaju da bi im odustajanje riješilo stres. Neki od njih ne vole vježbati instrument i to ih navodi na misao o odustajanju. Samo nekolicina njih ne vidi svrhu tolikog truda, ne slaže se s nastavnikom ili ne vidi vlastiti napredak. U svim

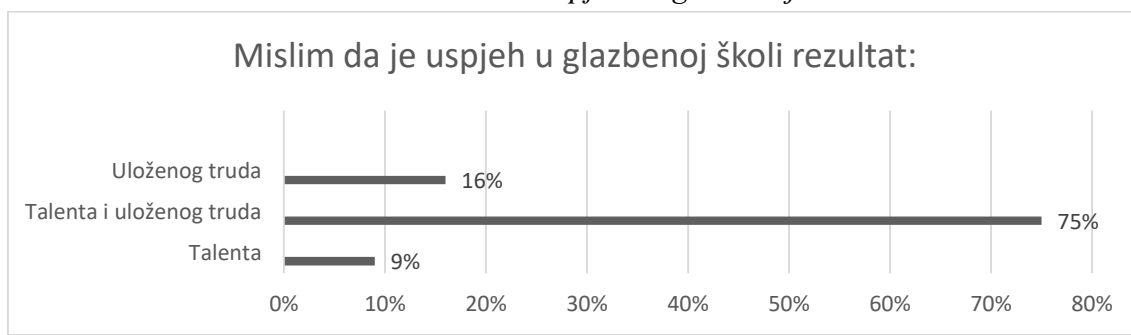
krizama odustajanja veliku ulogu ima razgovor s učenicima, ohrabrivanje, razgovor s roditeljima kako bi svi zajedno iznašli najbolji put u prevladavanju poteškoća. Puno češće do odustajanja ipak ne dođe pametnim promišljanjima i zajedničkim radom i planiranjem. Što su učenici stariji, to su im obveze napornije i više ih je pa je utjecaj napornog rasporeda i količine obveza sve značajniji. Anketa pokazuje da je upravo to glavni razlog za odustajanje od glazbene škole.

b) Zadovoljstvo školom

Sljedeća grupa pitanja ispitala je razmišljanja učenika o važnosti talenta i uloženog truda za uspjeh u glazbenoj školi, javnim nastupima i natjecanjima te očekivanjima nakon nastupa i natjecanja.

Mišljenje učenika o utjecaju talenta i truda na uspjeh u glazbenoj školi

Grafikon 7: Razlozi uspjeha u glazbenoj školi

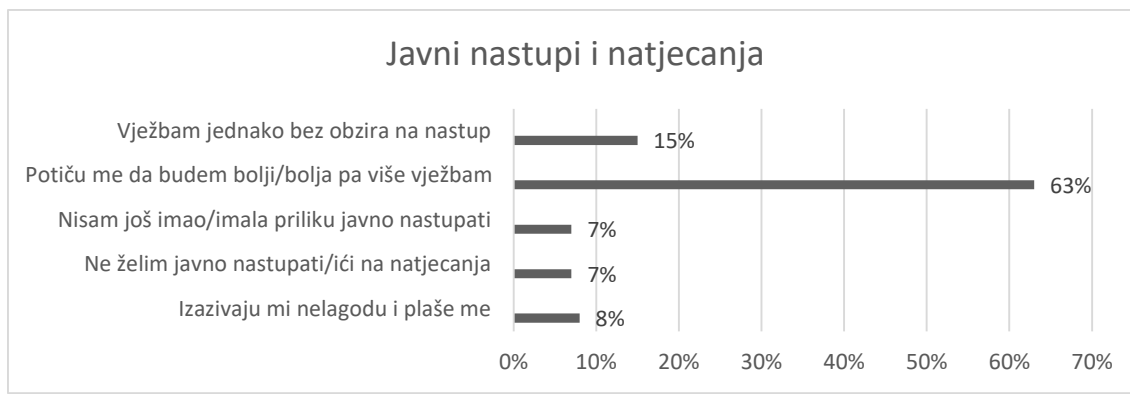

Najveći je broj učenika svjestan podjednake važnosti i talenta i uloženog truda u postizanju uspjeha u glazbenoj školi. Svejedno, i dalje ostaje obveza nastavnika da im tu činjenicu uvijek iznova osvijesti, posebno u krizi oko vježbanja.

Javni nastupi i natjecanja

Najveći broj učenika (63%) potvrđuje da su im javni nastupi i natjecanja velik poticaj da više vježbaju i postignu što bolje rezultate. To je jako važna činjenica koja nas obvezuje da sustavno, kroz cijelu godinu, vodimo računa o njihovim manjim (učioničkim) ili većim nastupima kako bi svako dijete težilo što boljem svojem uspjehu. Usto je kao popratna pozitivna pojava i sve uspješnije nošenje s tremom pri javnom nastupu.

Grafikon 8: Utjecaj javnih nastupa i natjecanja na motivaciju

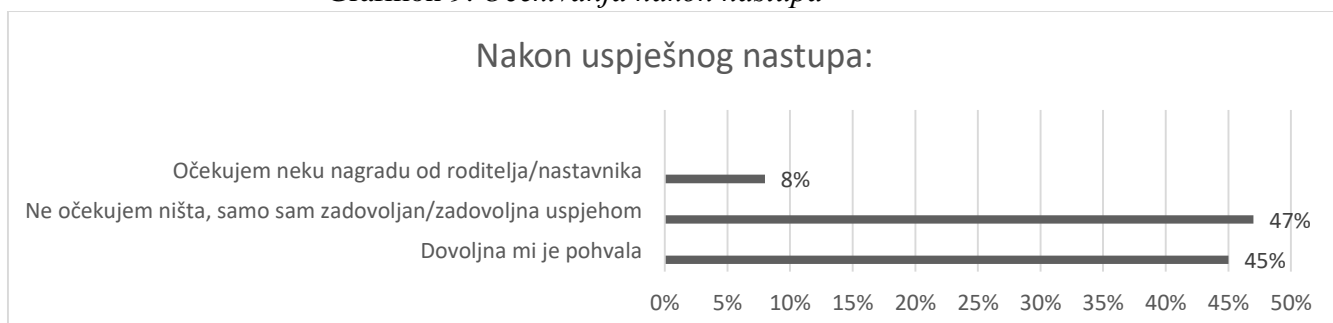

Jedan dio njih izjavljuje da jednako vježba bez obzira na javni nastup. Tu se možda radi o onima koji imaju već donekle razvijenu i unutrašnju motivaciju u želji da budu što bolji. Određeni dio djece ima nelagodu pri javnim nastupima, plaše ih se i ne vole ih. To jesu karakteristike treme, ali jedini način svladavanja ovog osjećaja jesu redovitiji nastupi. Sviranje instrumenta izvedbena je djelatnost i u školi ih se priprema za javne nastupe. Nije preporučljivo zbog takvih osjećaja dijete izolirati od javnog nastupa. Tu dakako treba voditi računa da se krene s manje „ozbiljnim“ nastupima unutar učionice ili klase, javnim satima pred roditeljima pa se postupno prijeđe na veće koncerte škole. Kod takvih učenika kod kojih se radi o zaista ozbiljnim problemima s tremom, što rezultira manje uspješnim izvedbama, treba pažljivo nastaviti s nastupima. Nije preporučljivo takvu djecu izlagati velikim koncertima i natjecanjima, odnosno nastavnik treba dobro promišljati što je korisnije za djetetov napredak. U svakom je slučaju već poznata činjenica da uspjeh javnog nastupa rezultira puno ugodnijim javnim nastupima bilo kojeg tipa kasnije u životu.

Očekivanja učenika nakon nastupa

Nakon uspješnog nastupa podjednak broj učenika ne očekuje ništa ili im je dovoljna pohvala. To govori o tome koliko im javna izvedba znači u njihovu glazbenom razvoju čega su i sami jako svjesni.

Grafikon 9: *Očekivanja nakon nastupa*

Svejedno, pohvala za uspješnu izvedbu mora biti neizostavni dio u nastavnom procesu jer će upravo zbog nje i njihov trud i razvoj i dalje rasti. U odgovorima samo starijih učenika dokazalo se da je njima pohvala još važnija.

Mali broj učenika očekuje neku nagradu, tek njih 8%. Možda u obliku ocjene ili konkretne nagrade (čokoladica, diploma nastavnika i sl.). Ponekad, ako nastavnik procijeni, treba posegnuti i za takvom nagradom ako će im to, pogotovo na samim počecima javnog nastupanja, biti dodatni poticaj u vježbanju. Uvijek treba imati na umu kako se radi o maloj djeci koja će tek postupno razvijati unutrašnju motivaciju, a do tada im vanjski poticaji jako puno znače.

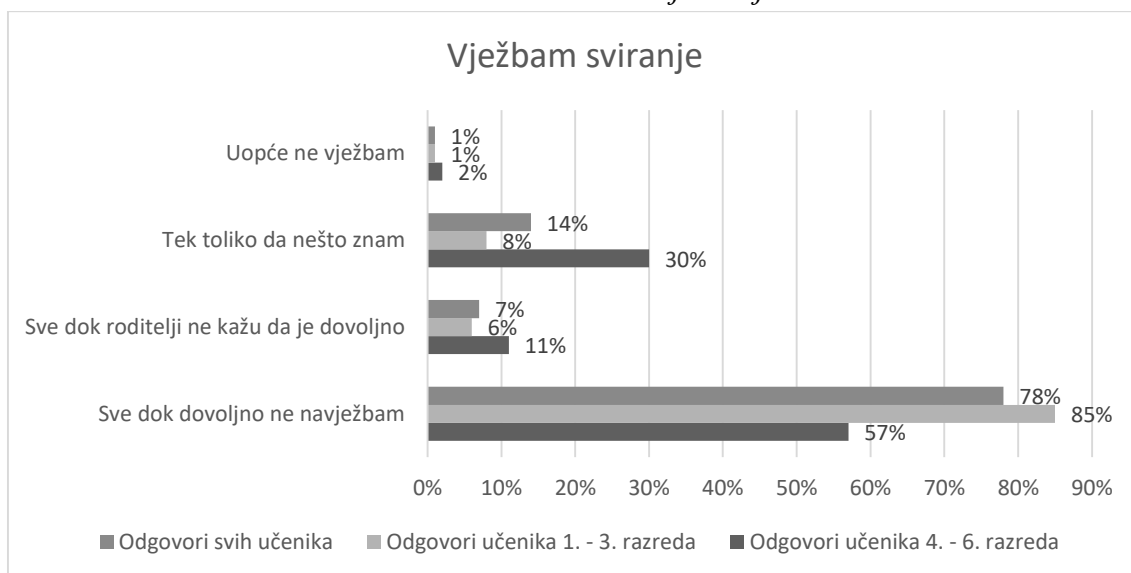
c) Uloga roditelja u školovanju učenika u glazbenoj školi

Naredna grupa pitanja bila je usmjerena na traženje odgovora koliku ulogu imaju roditelji u učenikovu vježbanju instrumenta, reagiraju li na nedovoljno vježbanja i kako, imaju li očekivanja od svog djeteta te vole li i sami glazbu.

Koliko vježbam?

Što se tiče količine vježbanja, najveći postotak učenika (78%) vježba dok dovoljno ne navježba. Naravno, treba uzeti u obzir subjektivnost njihove predodžbe kada je to dovoljno dobro. Tu opet najznačajniju ulogu igra nastavnik koji će im redovito ukazivati na načine vježbanja i jasan cilj u vježbanju pa će neopterećeni brojem ponavljanja ili vremenskim okvirom zaista znati odrediti pravu količinu vježbanja.

Grafikon 10: *Količina vježbanja*

Neki pak učenici izjavljuju da vježbaju tek toliko da nešto znaju. Pozitivno u tome je da imaju osjećaj odgovornosti prije dolaska na sljedeći sat, da ne razočaraju i da budu donekle spremni. Naravno da nije svakom učeniku potrebna jednaka količina rada, na to utječe i talent i načini rada, a i ciljevi. „Površne“ vježbače treba poticati da ne odustaju

prije ostvarenja zadanog cilja. A dobar će nastavnik to pratiti i znati koliko rada treba učeniku.

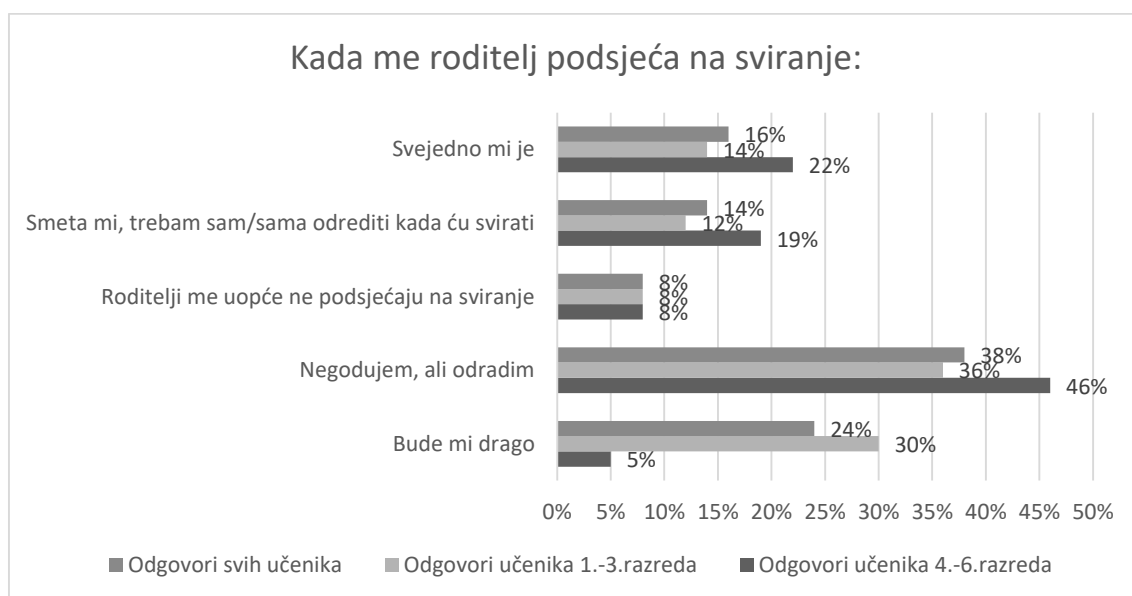
Kod starijih je učenika značajno manje onih koji vježbaju dok ne navježbaju, a veći broj onih učenika koji vježbaju tek toliko da nešto znaju.

Određenom je broju učenika i dalje potrebna kontrola roditelja u vježbanju pa oni vježbaju dok roditelji ne odluče da je dosta. U dobroj komunikaciji nastavnika s roditeljem treba postupno osamostaljavati dijete u vježbanju, a roditelje ostaviti kao trajni stup podrške. Najmanji broj djece priznao je da uopće ne vježba. Oni će i sami tijekom školovanja shvatiti da tako apsolutno nije moguće napredovati i postizati bilo kakve rezultate.

Utjecaj roditelja na količinu vježbanja

Uloga roditelja u procesu vježbanja itekako je važna što pokazuju odgovori na ovo pitanje. Najveći postotak učenika (38%) negoduje kada ih roditelj podsjeća na vježbanje, ali ipak odradi posao i pri tome je uloga roditelja neprocjenjiva. Kod mlađe je djece roditelj taj koji treba poticati i inzistirati na radu kod kuće jer su oni još u procesu učenja i shvaćanja koliko je redovit rad ključan u učenju sviranja instrumenta. Često je krivo mišljenje roditelja da dijete treba odustati od glazbene škole ako ga se mora podsjećati na vježbanje i uloga je nastavnika ta da ih na to posebno upozorava i moli za njihovu suradnju.

Grafikon 11: *Utjecaj roditelja na vježbanje*

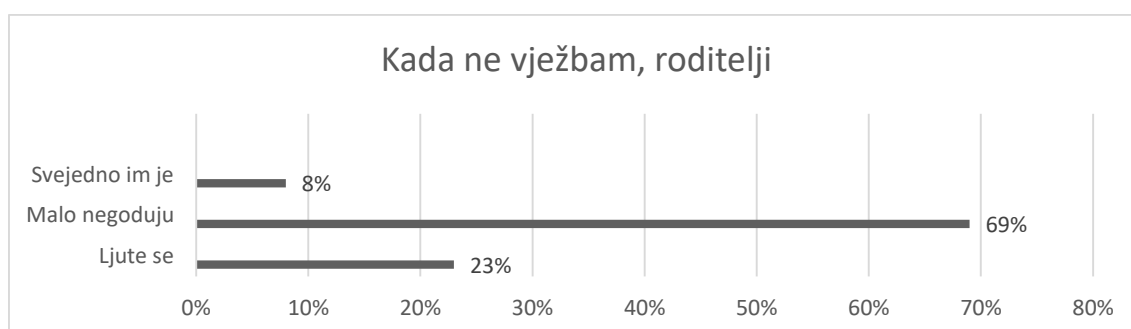
Velikom je broju učenika drago da ih roditelji podsjetite na vježbanje. Tu se zasigurno radi i o zahvalnosti za podsjećanje na obavljanje radnih zadataka u velikoj količini posla koju možda neki od njih ne znaju sami posložiti.

Nekima je od njih svejedno hoće li im roditelji nešto reći za vježbanje. To je posebno izraženo kod starijih učenika koji su postali svjesni važnosti vježbanja, ali ih roditelji teško potiču na rad. Drugima pak smeta uplitanje roditelja jer misle da mogu sami odrediti način i vrijeme vježbanja. Tako je potrebno u tom uzajamnom procesu naći pravu mjeru. Praksa pokazuje da učenici te dobi ipak više rade ako roditelj redovito potiče njihov rad. Najmanji broj učenika nema nikakvu intervenciju od strane roditelja. To ne mora nužno biti loše, pogotovo ako je nastavnik taj koji iznimno motivira tog učenika i on rado radi sam kako bi opravdao povjerenje i zaslužio pohvalu.

Reakcija roditelja na nedovoljno vježbanje

Najveći broj učenika (69%) zbog nevjehbanja ima uz sebe roditelje koji malo negoduju. Kao i kod drugih neuspjeha u radu, roditelj treba pokazati svoj stav i pomagati djetetu da, što je moguće bolje, ostvaruje svoje potencijale, a 23% učenika izjavljuje da se roditelji čak ljute.

Grafikon 12: *Reakcija roditelja na nedovoljno vježbanja*

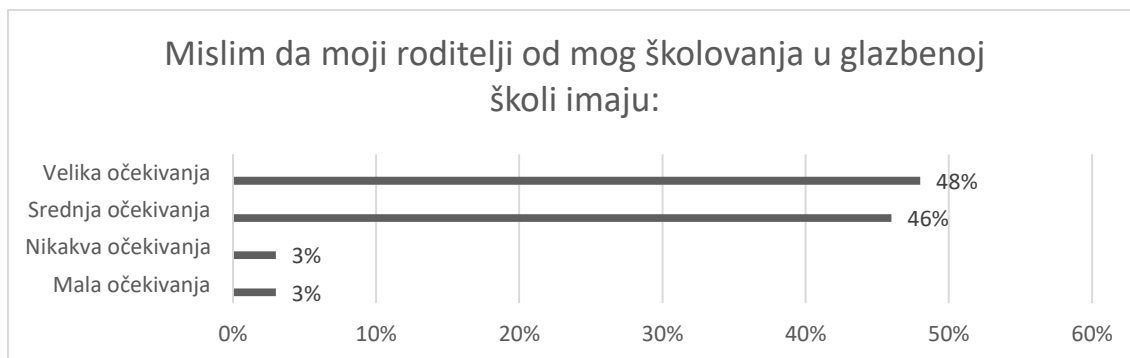

Tada oni mogu početi osjećati dodatni pritisak koji ne mora nužno uroditi boljim vježbanjem. Najmanji broj njih izjavljuje da je roditeljima svejedno. Ni takav stav roditelja nije poželjna opcija jer znamo da svako malo dijete treba dobiti povratnu informaciju od roditelja za svoj trud. Svaki trud treba pohvaliti, a na nerad intervenirati.

Mišljenja učenika o roditeljskim očekivanjima

Na pitanje o očekivanjima roditelja podjednak broj učenika odgovara da misle kako roditelji imaju velika (48%) i srednja (46%) očekivanja.

Grafikon 13: *Očekivanja roditelja*

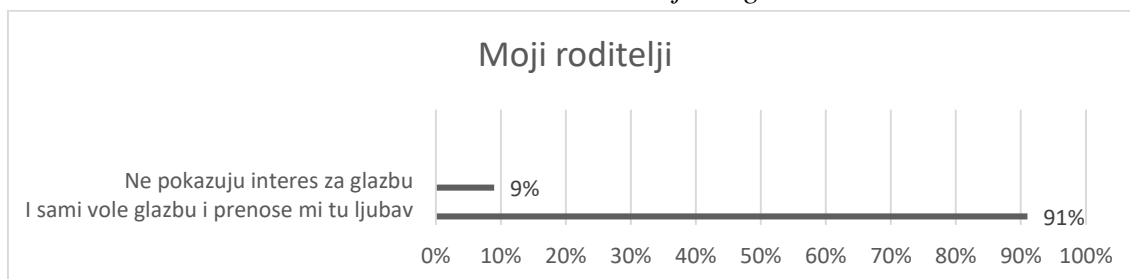

Poznato je da djeca osnovnoškolske dobi često uče i rade da bi udovoljila roditeljskim očekivanjima dok sami ne razviju osjećaj za prave vrijednosti. Tako je i u glazbenoj školi određena doza roditeljskog očekivanja njihova truda i upornosti poželjna. To je zasigurno veliki motivacijski faktor u vježbanju i neodustajanju. Samo mali broj njih ide u školu s malim ili nikakvim očekivanjima roditelja. Kad naiđu na veće prepreke i zadatke, upitno je kako će i zbog koga sve prebroditi; tada još važniju ulogu ima nastavnik koji motivira i očekuje.

Roditelji i njihov interes za glazbu

Najveći broj učenika koji pohađaju osnovnu glazbenu školu (91%) kod kuće imaju roditelje koji i sami vole glazbu i prenose svojoj djeci ljubav prema njoj.

Grafikon 14: Interes roditelja za glazbu

Prirodno je da ti roditelji usmjeravaju djecu u glazbeno obrazovanje. Hrabre ih i s njima uživaju u razvijanju vještina sviranja instrumenta, što je opet poticaj djetetu da ustraje i trudi se biti što bolji. Ona pak djeca koja misle da njihovi roditelji ne vole glazbu u školu su došla isključivo zbog vlastite ljubavi prema glazbi koju, uz svog nastavnika i prijatelje, samostalno otkrivaju i razvijaju.

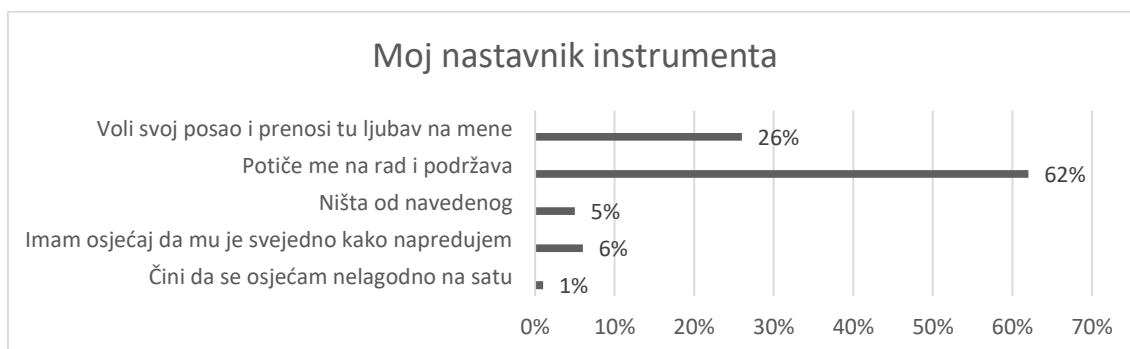
d) Uloga nastavnika u školovanju učenika u glazbenoj školi

Posljednja grupa pitanja ispitala je učenikov doživljaj nastavnika, očekivanja nastavnika, njegovu reakciju na učenikovo nedovoljno vježbanje, atraktivnost programa koji nastavnik zadaje, upotrebu mašte i zanimljivost rada na satu te sviranje nastavnika na satu.

Učenikov doživljaj nastavnika

Učenici svoje nastavnike doživljavaju kao poticatelje i podržavajuće (62%) u nastavi. Spoznaja da učenici tako procjenjuju nastavnike, kao one koji ih motiviraju i podržavaju, pokazuje kako više od polovice nastavnika koristi strategije koje na najbolji način razvijaju i usmjeravaju učenike.

Grafikon 15: *O nastavniku instrumenta*

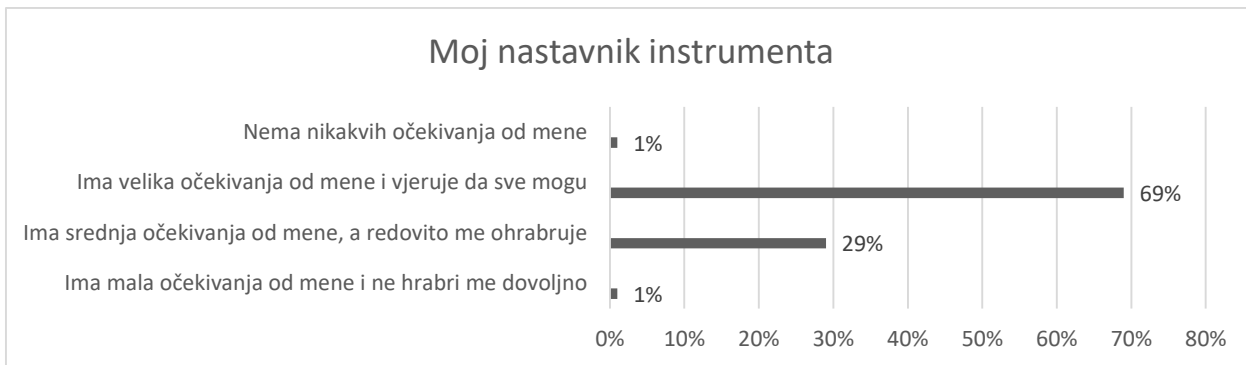

Među ispitanicima je njih 26% odgovorilo da imaju nastavnika za kojega osjećaju da voli svoj posao te im prenosi ljubav. To pokazuje kako nastavnici koji vole svoj posao jesu prepoznati među učenicima, da imaju zaraznu energiju i entuzijazam te tako motiviraju učenike. Ukupno 6% ispitanika osjeća da uz sebe imaju nastavnika kojem je svejedno ili zbog kojeg im je nelagodno na satu. Jako je važno stoga uvijek iznova podsjećati kolege na važnost njihove uloge u nastavnom procesu u glazbenoj školi koja nije obvezna škola, gdje radimo s mladim ljudima koji su odabrali biti gdje jesu i žele naučiti nešto više od svojih vršnjaka. Nastavnik treba neprekidno tražiti načine za nove poticaje, hrabriti učenike i pokazivati oduševljenje glazbom i svojim poslom.

Mišljenja učenika o očekivanjima nastavnika

Učenici (69%) iskazuju kako nastavnik od njih ima velika očekivanja i bezrezervno vjeruje u njih, a dio učenika (26%) iskazuje kako u nastavniciima prepoznaje da vole svoj posao i ljubav prenose na učenike. Podržavajući su nastavnici oni koji imaju uspješne učenike jer je za dobar uspjeh izuzetno važno da nastavnici budu podržavajući. Velika očekivanja također zahtijevaju puno rada. Prema odgovorima je očito da nastavnici trebaju imati visoka očekivanja i zadržavati kriterije kvalitete u svojem radu te ohrabrivati svoje učenike.

Grafikon 16: *Očekivanja nastavnika*

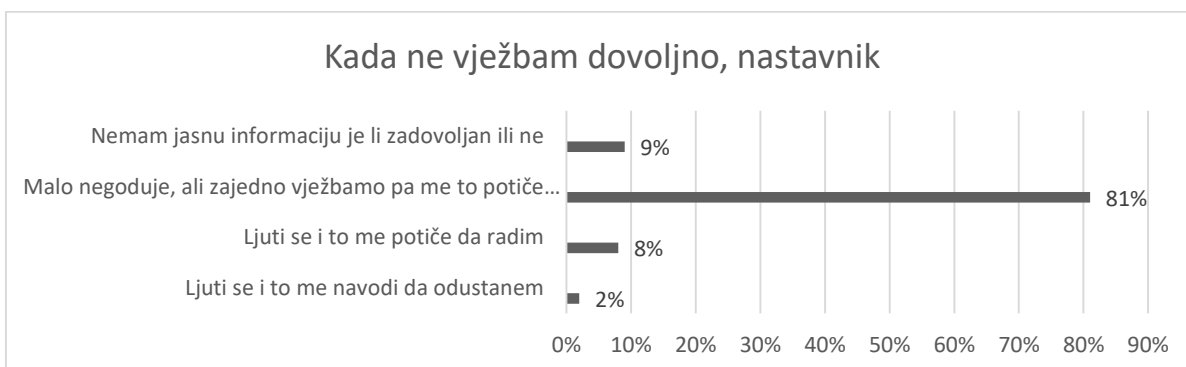

Velik dio učenika misli da nastavnik ima srednja očekivanja. Možda možemo zaključiti da su to djeca koja uspješno rješavaju postavljene zadatke bez osjećaja da su oni preteški ili nerealni. Samo nekolicina (1%) smatra da nastavnik ima niska ili nikakva očekivanja. Takav osjećaj teško da će izazvati želju za postizanjem visokih rezultata. Rezultati prethodnih istraživanja pokazuju da se učenici u određenom stupnju ponašaju prema očekivanjima svojih učitelja tako da pozitivna očekivanja učitelja najviše doprinose napretku učenika. Zato je posebno važno da učenici osjete da učitelj vjeruje kako učenik uz primjeren trud i eventualnu pomoć može postići uspjeh (Vizek-Vidović i sur., 2003). Očekivanja roditelja i nastavnika trebaju biti u skladu i to djetetu treba biti što jasnije. Nije dobro da je dijete zbunjeno različitim očekivanjima kod kuće i u školi. Nastavnik će poticati inertnog roditelja da češće hrabri svoje dijete, a onog s prevelikim očekivanjima probati ublažavati u korist djeteta.

Reakcija nastavnika na učenikovo nevježbanje

Vrijedan je podatak da je najveći broj učenika (81%) svjestan da imaju nastavnika koji iskazuje nezadovoljstvo kada nije navježbano, no ujedno je i spreman vježbati kad oni sami ne vježbaju dovoljno što je poticaj učenicima da ustraju. Važno je da učenici mogu osjetiti sigurnost u odnosu s nastavnikom koji će spremno stati uz njih i pomoći im.

Grafikon 17: Reakcija nastavnika na nedovoljno vježbanja

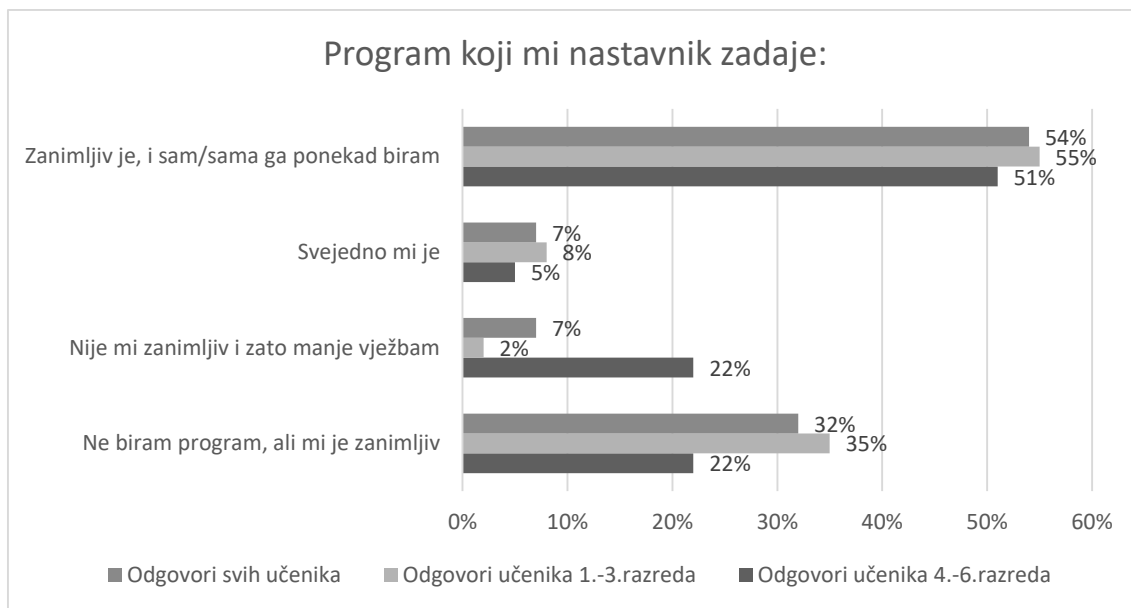

Neki učenici (9%) nemaju jasnu informaciju od nastavnika kad ne vježbaju dovoljno. To ne može biti dobro jer sami još nemaju potpuno razvijenu svijest o tome koliko je nešto dobro i koliko može bolje. Osobito je važno da nastavnici nakon sata daju jasnu povratnu informaciju i što jasnije zadatke. Neki pak imaju ljutite nastavnike koji to iskazuju ako nisu navježbali zadaću, ali ih to svejedno potiče (8%). Nastavnik koji dobro poznaje svojeg učenika može nekad procijeniti da je upravo njemu potrebniji veći autoritet i nešto ozbiljniji pristup jer se uvjerio da to daje rezultate, no nikako nije dobro da nastavnik izražava ljutnju prema učenicima. Treba uzeti u obzir ipak i učenike (2%) koji su odgovorili da ih ljutnja nastavnika potiče na odustajanje što je u potpunosti neprihvatljivo ponašanje nastavnika. Ipak, blagim komentarima u isticanju nezadovoljstva o učenikovu slabom napretku potrebno je učeniku ukazati na ono što je učenik krivo svirao (a ne na njegove sposobnosti). Takvi komentari uvijek moraju biti u kombinaciji s pozitivnom povratnom informacijom (Clifford, 1990, prema Vizek-Vidović i sur., 2003). Snažna veza između nastavnika i učenika, koja se razvija u individualnoj nastavi, omogućuje neprestanu akciju i reakciju u kojoj dobar nastavnik osluškuje i zna svakom učeniku dati najbolji poticaj za rad. Nikako ne treba primjenjivati jednak pristup prema svakom učeniku, nego je potrebno uvažavati osobnost svakog učenika i pronaći optimalne načine kako ukazati na pogreške i predložiti bolja rješenja u oblikovanju glazbenog djela.

Atraktivnost izvodačkog programa

Odabir programa koji učenik svira važan je za razvoj motivacije. Dobiveni su odgovori potvrda da najveći postotak učenika (54%) program koji sviraju smatraju zanimljivim i sudjeluju u odluci što će svirati. Sudjelovanje u odabiru programa daje i dodatnu motivaciju za vježbanje. Pri izboru programa trebamo voditi računa o tome da program bude učenicima zanimljiv, ali mora biti povezan s onim što trebaju naučiti. Zanimljiv, ali trivijalan i nevažan materijal može interferirati s učenjem (Renninger, 1992 prema Vizek-Vidović i sur., 2003).

Grafikon 18: *Atraktivnost programa*

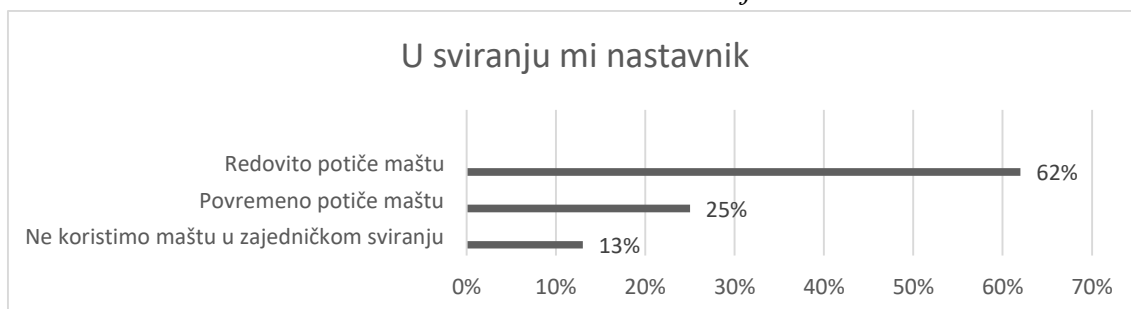

Dobar nastavnik redovito traži nove skladbe, dobro promišlja o programu za svakog učenika pazeći ujedno na njegov razvoj i ambiciju. Nekim učenicima program nije zanimljiv pa ga nerado vježbaju (7%), a nekima je svejedno. Nastavnik ih treba poticati da sami slušaju svoje prijatelje na koncertima, slati im kvalitetne snimke, dati im mogućnost izbora jer ponekad upravo jedna skladba može biti ključna za buđenje „uspavanog nevjebača“. Potonje posebno vrijedi za starije učenike jer iz njihovih odgovora vidimo da veći postotak njih program smatra nezanimljivim što može biti i razlog manjem vježbanju.

Mašta u sviranju

Saznanje da čak 62% učenika potvrđuje kako im nastavnik redovito potiče maštu tijekom nastavnog sata izrazito je vrijedno. Ništa tako brzo ne može navesti malog učenika na ostvarenje cilja kao put kroz imaginarnu sliku i zvukove, kada podsvjesno nađe najkraći put za postizanje željenog zvuka ili glazbenog izraza na instrumentu. Putem prikladnih analogija i asocijacija nastavnik će uvesti dijete u svijet klavirskog tona, on će naslikati glazbu koju svira (Zlatar, 2015).

Grafikon 18: *Mašta u sviranju*

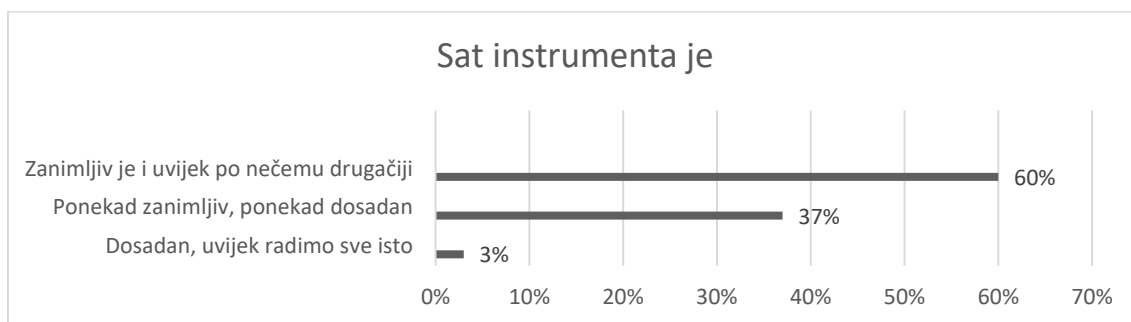

Poneki nastavnici to čine samo povremeno (25%) iako je poželjno i uputno to činiti što češće s učenicima mlađe školske dobi (pa i starijima). No čak se 13% učenika izjašnjava da nikada ne koristi maštu i tu trebaju uvijek nastavnici voditi računa kako je rad kroz maštu iznimno dobar i važan način za razvoj glazbene osobnosti djeteta te poticati razvoj maštovitosti u tijeku poučavanja.

Zanimljivost rada na satu

Učenici su se trebali odrediti prema tome je li im nastava instrumenta zanimljiva, ponekad zanimljiva ili dosadna. Velik postotak (60%) učenika izjavljuje kako im je sat uvijek zanimljiv i po nečemu drugačiji. To potvrđuje kako su nastavnici inovativni, spremni oslušivati učenika i težiti dopiranjju do njegove potpune uključenosti.

Grafikon 20: *Zanimljivost sata*

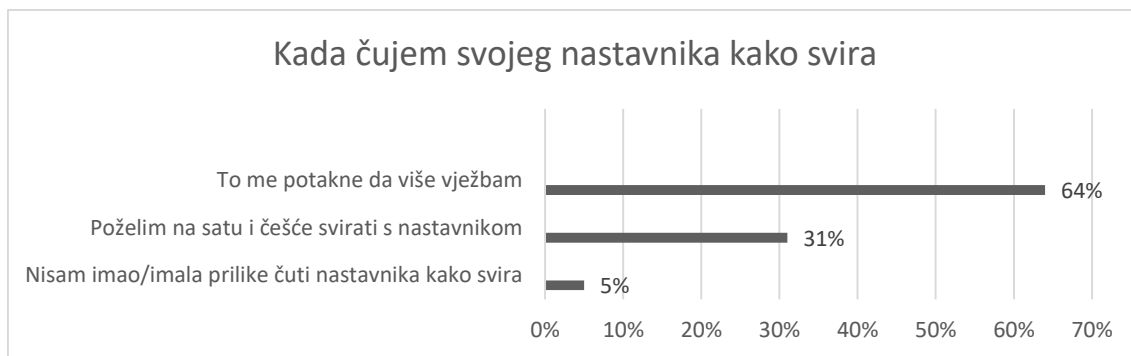

Ponekad im je sat i dosadan (37%), ali nakon zanimljivih sati i češćih kreativnih nastojanja takav sat neće bitnije utjecati na rad i zalaganje učenika. Vrlo mali broj (3%) izjavljuje da im je nastava dosadna i da uvijek rade isto. Čak i s najmanje motiviranim i manje vrijednim učenicima nastavnik ima obvezu lijepo osmisliti sat i nastojati ga provesti u što ugodnijem ozračju.

Sviranje nastavnika

Iznimno velik broj učenika (64%) voli čuti svog nastavnika kako svira jer ih to i same potiče na više rada. Nažalost, svjesni smo činjenice da ima pedagoga koji se, možda zbog vlastite nesigurnosti, na to ne odlučuju dovoljno često.

Grafikon 21: *Sviranje nastavnika na satu*

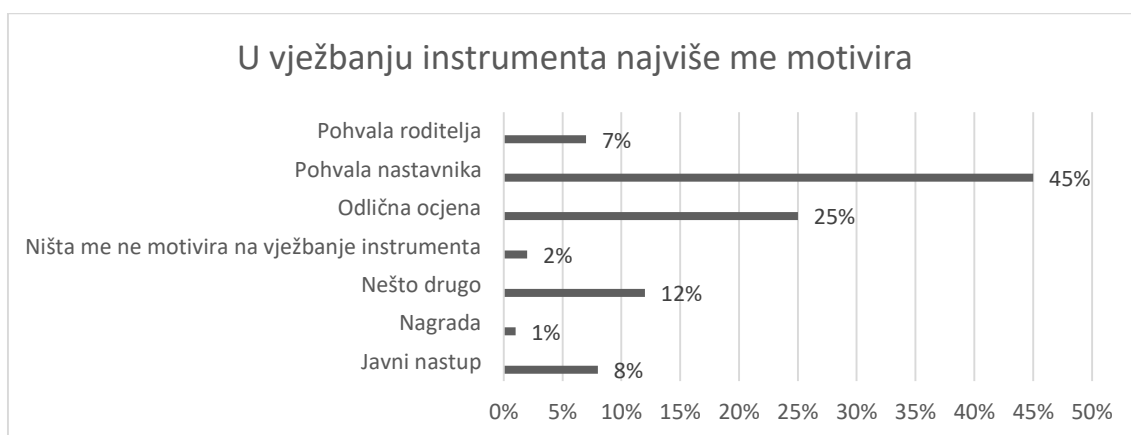

Velik broj izjavljuje koliko često pozele i više svirati sa svojim nastavnikom (31%). Takav odgovor upućuje na to kako je nastavnicima dužnost svirati učenicima što češće, inspirirati ih što ljepšim vlastitim izvedbama, navoditi ih svojim sviranjem na ispravan doživljaj djela, a ponekad svirati s njima komorne skladbe i koncerte. Nekolicina (5%) izjavljuje da nisu imali priliku čuti svog nastavnika kako svira. Taj pomalo tragičan podatak daje naslutiti koliko takvo dijete mora samo istraživati i lutati tražeći put najbolje izvedbe.

Što je najveća motivacija u vježbanju?

Najvažnije pitanje i odgovori najvažnijih sudionika nastavnog procesa: u vježbanju učenike najviše motivira pohvala nastavnika (45%). Upravo su zbog te pohvale spremni odvojiti vrijeme i uložiti izniman trud u svoje napredovanje. Pravi pedagog uvijek nađe razlog za pohvalu, a tek potom daje konstruktivnu kritiku. Glavna je funkcija pohvale poticanje adekvatnog ponašanja učenja i služi učenicima kao informacija o tome što su dobro napravili. Posebno dobar učinak pohvala ima kod mlađih i lošijih učenika (Brophy, 1981, prema Vizek-Vidović i sur., 2003).

Grafikon 22: *Motivacija u vježbanju instrumenta*

Mnogima je od njih aktivator odlična ocjena (25%). Kada prepoznamo takvo dijete, možemo iskoristiti taj motivacijski faktor i češće ih ocjenjivati. Ako će ocjena poticati

dijete dok ne razvije neke unutrašnje motivatore, ocjene za manja postignuća mogu se iskoristiti u svrhu bržeg i boljeg glazbenog napretka. Javni je nastup sljedeći veliki poticaj učenika. To nas obvezuje redovito osmišljavati razne javne sate, prosviravanja klase, a onda i sudjelovanje na što većem broju školskih i izvanškolskih koncerata.

U odgovorima na ovo pitanje ukupno 12% učenika izjavljuje da im je nešto drugo poticaj u vježbanju. Neodređeni odgovor daje naslutiti da se tu već radi o djeci koja vježbaju jer se tada osjećaju dobro, vole vježbati, prirodno im je učiti i vježbati i za to ne trebaju vanjski poticaj ili im je cilj baviti se glazbom izvan formalnog sustava obrazovanja. Razlozi također mogu biti i neki drugi pa na sljedećim istraživanjima ostaje detaljnije ispitati o kojim se razlozima radi.

Zbog pohvale roditelja vježba 7% učenika. Njima je upravo to najveći poticaj jer uče i rade zbog očekivanja roditelja. Učenici koji imaju takvu podršku, uz podršku nastavnika ustraju i idu naprijed. Istraživanja pokazuju i to da učenici mogu naučiti sami sebe procjenjivati i hvaliti što također pozitivno doprinosi njihovom napretku (Vizek-Vidović i sur., 2003).

Nikakvi oblici nagrade za odrađeno vježbanje nisu se u ovom ispitivanju pokazali kao bitan motivacijski faktor.

4. ZAKLJUČAK

Ovo istraživanje koje je uključivalo učenike osnovnih glazbenih škola za cilj je imalo utvrditi mišljenja učenika o različitim čimbenicima motivacije za učenje sviranja instrumenta s naglaskom na prikupljanje podataka o razlozima pohađanja glazbene škole, utjecaju roditelja i nastavnika u procesu obrazovanja. Kada se objedine odgovori koje su učenici iskazali, za uočiti je da učenici pohađaju glazbenu školu jer se žele baviti glazbom, većinom sviraju instrumente koje su si sami odabrali, a kao razloge nastavka glazbenog obrazovanja tijekom osnovne glazbene škole navode i ljubav prema glazbi i potporu koju imaju od roditelja te podržavajuće nastavnike. Većina učenika želi završiti glazbeno obrazovanje, a kada se radi o razlozima odustajanja, učenici iskazuju da je to ponajviše zbog velikog opterećenja svih obveza u općeobrazovnoj školi, teškom usklađivanju rasporeda i jer ne vole vježbati. Kada se radi o ulozi roditelja u obrazovanju, učenici iskazuju kako su roditelji ti koji su ključni za njihov ostanak u glazbenoj školi. Zbog toga roditelji trebaju usmjeravati svoju djecu, pružati im potporu, slušati i prepoznati njihove potrebe, biti brižni, a opet odrediti čvrste granice ponašanja te postavljati realne ciljeve u skladu sa sposobnostima djeteta te biti potpora u procesu vježbanja. Roditeljska su očekivanja jedan od najvažnijih faktora za ostvarenje djetetovih postignuća. Očekivanja roditelja i njihov utjecaj na ponašanje djeteta povezani su s dječjim rezultatima. Roditelji odgojem stvaraju jak, ponekad i presudan utjecaj na rezultate svoje djece, njihovo ponašanje i stavove, što se može iščitati i iz odgovora učenika vezanih uz pitanja o roditeljima, pa je i ovim istraživanjem potvrđeno kako je suradnja roditelja, učenika i nastavnika odlučujuća pri glazbenom obrazovanju.

Nastavnici su, prema učeničkim mišljenjima, oni koji motiviraju, inspiriraju i daju podršku svojim učenicima. Ovim je istraživanjem utvrđeno kako su nastavnici ti koji

potiču na rad, da vole svoj posao i tako ljubav prema glazbi usađuju i učenicima, da kad imaju velika očekivanja od učenika uz iskazivanje vjere da učenici sve mogu postaju snažni motivatori. Dio je učenika iskazao kako nastavnici negoduju na satu što nikako nije pedagoški opravdano, ali kada nastavnik vježba na satu s učenicima, oni postaju motiviraniji i za vježbanje kod kuće. Kada se radi o odabiru nastavnih sadržaja, više je od polovice ispitanika navelo kako su im programi zanimljivi i da sudjeluju u odabiru skladbi koje će svirati. Kada nastavnik svira učenicima na satu, dodatno su motivirani za učenje skladbi.

U pitanju koje se izravno odnosilo na motiviranost učenici dviju glazbenih škola istaknuli su kako su najviše motivirani kada dobiju pohvalu nastavnika, dobru ocjenu, kada imaju nastupe ili kada dobiju pohvalu roditelja.

Općenito govoreći, možemo zaključiti da je za motivaciju učenika važan njegov doživljaj da može postići uspjeh u učenju (biti kompetentan), utjecati na rezultat učenja (biti autonoman), pripadati nekoj zajednici (imati osjećaj pripadnosti). Većina se učenika neće truditi uspjeti u zadatku koji smatraju preteškim, a jednako tako prelagane zadatke učenici mogu smatrati nevrijednim truda.

Za dobro je poučavanje najvažnije stalno poticati učenika na učenje i puno od njega očekivati, ne zaboravljajući pritom na važnost potpore, stvaranje pozitivnog ozračja, na pokazivanje empatije i osjećaja zanosa i ljubavi prema glazbi i entuzijazma prema poslu koji radimo.

Popis literature

- Fulgosi, A. (1990). *Psihologija ličnosti: teorije i istraživanja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske (2006). *Nastavni planovi i programi za osnovne glazbene škole i osnovne plesne škole*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja.
- Petz, B. (1992). *Psihologijski rječnik*. Zagreb: Prosvjeta.
- Popović, A. i Maras, D. (2018). Mišljenje roditelja o utjecaju glazbene škole na kvalitetu života učenika. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja* Vol. LXIV No. 2., 123. – 137.
- Rojko, P. (2012). *Glazbenopedagoške teme*. Zagreb: J. Zlatar.
- Škojo, T. i Sabljarić, M. (2020). *Interakcija nastavnika i učenika u nastavi instrumenta*. U: Didaktički izazovi III Didaktička retrospektiva i perspektiva KAMO I KAKO DALJE? Peko, Anđelka; Ivanuš Grmek, Milena; Delcheva Dizdarević, Jasmina (ur.), Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, 132. – 146.
- Škojo, T. i Sabljarić, M. (2016). Nove paradigme u poučavanju sviranja klavira. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja* Vol. LXII No. 3, 259. – 273.
- Vizek-Vidović, V., Rijavec, M., Vlahović-Štetić, V., Miljković, D. (2003). *Psihologija obrazovanja*. Zagreb: IEP; VERN.
- Zlatar, J. (2015). *Odabrana poglavlja iz metodike nastave klavira*. Zagreb: Muzička akademija.

- ¹ Glazbena škola Franje Kuhača Osijek, ivankovic.tihana@gmail.com
- ² Osnovna škola Matije Petra Katančića Valpovo, sanjaant@gmail.com